

Sebevraždy ve vojsku.

(Dokončení.)

Vezmeme-li v počet všechny všeobecně demografické činitele, kteří zvyšují poměrné číslo sebevražednosti u vojska, dospějeme k závěru, že v některých armádách je jimi vyšší poměrné číslo úplně odůvodněno, a že vyšší frekvence sebevražd není podmíněna žádnými speciálně vojenskými vlivy. Za příklad takového státu můžeme uvést Prusko, kde zhynulo sebevraždou:

V letech	Na 100.000 mužů ve věku 20—25 let	Na 100.000 voj. příslušníků
1883—87	36	70
1888—92	34	56
1893—97	33	46
1898—1902	32	39
1903—1907	32	39
1908—1910	39	42

Kdežto v osmdesátých letech byla sebevražednost v pruském vojsku ještě dvakrát větší než v mužském obyvatelstvu přibližně stejného věku jako je většina vojenských příslušníků, je od polovice devadesátých let předešlého století již jen o málo vyšší. Tento malý rozdíl lze pak úplně vysvětliti větším počtem smrtelných výsledků sebevražedného činu u vojska; mimoto čísla týkající se občanského obyvatelstva vztahují se pouze na pruský stát, kdežto pruská armáda doplňovala se ze všech německých států vyjma Bavorsko, tedy i ze států majících mnohem vyšší sebevražednost než Prusko samo (ze Saska, Durynska, Brunšviku, Oldenburska a hanseatských měst). Můžeme tedy říci, že od devadesátých let předešlého století nepůsobily žádné ryze vojenské vlivy na sebevražednost v pruské armádě.

Ve Francii připadlo sebevražd na 100.000:

V letech	Mužů ve věku 20—25 let	Vojenských příslušníků
1887, 1888, 1891	17.7	30
1893—1900	26.9	23
1901—1906	33.8	18

Strach před trestem udává se v různých armádách jako motiv sebevraždy v 38—50% případů, nechut' k službě v 7—14%, neukojená ctižádost v 3—4%; tyto speciálně vojenské pohnutky činí dohromady 54—60% všech udávaných příčin sebevražd v jednotlivých armádách.

Vidíme na první pohled nesouhlas mezi těmito čísly a mezi výsledky, k nimž jsme dospěli v předcházející stati.

Jestliže frekvence sebevražd v té které armádě je buď úplně anebo z větší části vysvětlena všeobecně demografickými činiteli, nebo jestliže je dokonce značně nižší než v mužském obyvatelstvu ve věku 20—25 let, je těžko pochopiti, že by většina sebevražd v dotčeném vojsku byla zaviněna speciálně vojenskými příčinami.

Nemůže však překvapiti, jestliže dochází k takovému rozporu, neboť na otázku po příčině sebevraždy v jednotlivém případě nelze tak snadno odpověděti, jak se obecně myslí. Především nepůsobí sebevraždu jediná příčina, nýbrž množství vlivů, které dlouhou dobu nebo opětovaně působí na duši sebevrahovu a zvolna odpoutávají ho od života. To, co se zpravidla označuje za příčinu, bývá jen pohnutka, t. j. poslední z řady příčin, příčina nahodilá. Pohnutka není vlastní příčinou sebevraždy zrovna tak, jako trhnutí šňůrou není příčinou účinku výstřelu z děla; jako v tomto případě je příčinou energie utajená ve výbušnině, tak i v duši sebevrahově byl připraven sebevražedný impuls dříve než pohnutka počala působiti. Pohnutka ustupuje zpravidla co do závažnosti do pozadí před hlubšími příčinami a bývá naprosto malicherná vzhledem k dosahu sebevražedného činu. Vojín se vraždí, že mu byla odepřena krátká dovolená, nebo že byl potrestán malým disciplinárním trestem, student, že dostal horší vysvědčení než očekával, mladík, že dívka, která se mu líbí, nereaguje na jeho pozornost, služka, že ji vyplísnila paní. Vraždí se lidé, když jim život neposkytuje tolik požitku, kolik oni žádají. Mnoho sebevrahů neví, proč se vraždí. Často musí kandidát sebevraždy doznati po nezdařeném pokuse, že nevěděl, proč se o smrt pokusil.

Přirozeně také údaje o příčinách sebevraždy v jednotlivých případech jsou zcela nespolehlivé, ať pocházejí ze šetření konaného v okolí sebevrahově, ať od sebevraha samého, neboť i jemu zůstane často pravá příčina utajena, nehledě k tomu, že sebevrah činí též úmyslně nesprávné údaje. Proto vědecké rozborů statistických dat o sebevraždách věnují celkem málo pozornosti registrovaným pohnutkám sebevražd.

Pathogenesa sebevraždy je věc ohromně komplikovaná, je výsledkem množství příčin a vlivů. Jedním z nejdůležitějších je výchova — rodinná, školská, náboženská, výchova veřejným tiskem, politickou agitací, literaturou a kulturním prostředím vůbec. Výchova utváří člověka především po citové stránce, a vede nezřídka k nepoměru mezi citem a rozumem. Vliv civilisace definuje Masaryk takto: Mezi nevzdělaností a vysokým vzděláním existuje polovzdělání rozmanitých stupňů a odstínů, které je identické s neharmonickým, nejednotným a nemethodickým vzděláním rozumu a jež vede k sebevraždě; učíme se příliš mnoho pro školu a málo pro život, nabýváme příliš mnoho intelektuálního vzdělání na úkor mravního.

Materiální kultura vede k nepoměru žádosti po požitcích a možnosti jich ukojení. Hmotné poměry, zvláště konjunkturálně vzniklá hospodářská tíseň, jsou z nejdůležitějších příčin sebevražd.

Vezmeme-li v úvahu všechny všeobecně demografické činitele, které mají vliv na frekvenci sebevražd ve vojsku, musíme říci, že ve francouzské armádě byla již od devadesátých let předešlého století sebevražednost nápadně nízká u přirovnání k sebevražednosti občanského obyvatelstva, a nejen že tu nebylo žádných speciálně vojenských vlivů zvyšujících sebevražednost, nýbrž že vojenská služba přímo chránila před sebevraždou.

Podobný poměr jako ve Francii nacházíme v Dánsku.

Naproti tomu v Rakousku bylo v letech 1903—1907 (Kuttelwascher, cit. podle Schwieninga) na 100.000 mužského obyvatelstva ve věku 20—30 let průměrně 41 sebevrahů, v armádních sborech předlitavských ve stejné době 86 na 100.000 vojínů; v Uhrách 1901—1907 na 100.000 mužského obyvatelstva ve věku 20—24 let 51 sebevrahů, v uherských armádních sborech 102 na 100.000 mužů. Vyšší sebevražednost v rakousko-uherské armádě lze tedy sotva vysvětliti výhradně činiteli všeobecně demografickými a musíme zde předpokládati ještě jiné vlivy, podmíněné zvláštnostmi vojenské služby.

Na otázku, zda tyto speciálně vojenské vlivy uplatňují se též v našem vojsku, nelze s určitostí odpovědět; bude lze tak učiniti, až se ustálí demografické poměry, které se jistě posud nevymanily z vlivů světové války, a až budeme mítí úplná statistická data, jak o obyvatelstvu celého státu, tak o vojsku, a to za delší řadu let. V přítomné době můžeme odhadnouti sebevražednost v našem vojsku na dvojnásobnou vůči sebevražednosti obyvatelstva vůbec. Vezmeme-li v úvahu, že před světovou válkou byla v Rakousku sebevražednost 4½krát větší než v obyvatelstvu, a v Prusku 2krát větší, přesto že poměrné číslo sebevražd v našem vojsku je nápadně vysoké, můžeme pro nás uplatniti analogii pruských poměrů a pokládati za pravděpodobné, že vyšší sebevražednost v našem vojsku je podmíněna všeobecně demografickými činiteli, a že není způsobena speciálně vojenskými vlivy.

O příčinách sebevražd ve vojsku.

V dosavadních úvahách zabývali jsme se sebevražedností jakožto hromadným zjevem sociálně-pathologickým. Zbývá přihlídnouti k sebeobraně vojína jakožto individuálnímu činu; v tom ohledu zajímá nás především příčina sebevraždy.

Spáchá-li někdo sebevraždu, vynoří se ihned otázka, proč to učinil. Sebevrah někdy sám, kratší nebo delší dobu před činem, sdělí s jinou osobou svůj úmysl, a vyjádří se též o jeho příčinách, někdy určitě, někdy narázkami. Jindy zanechává dopis, v němž udává důvod svého činu. Takové sdělení bývá též negativní: sebevrah žádá, aby nebylo pátráno, co ho k činu přimělo, a předem vyvrací možné domněnky. Též ve statistikách nalézáme údaje o příčinách sebevraždy. Jako takové bývají uváděny omrzelost života, nevyléčitelná nemoc, bída, lítost, hanba, svár, zlost a msta, rozervané rodinné poměry, nešťastná láska, duševní choroba atd. Avšak v každé statistice největší položku činí pohnutka neznámá; položka tato pohybuje se mezi 12—59%.

Ve vojenských statistikách bývají uváděny motivy, které odpovídají zvláštnostem vojenské služby: nechuť k službě, strach před trestem, příliš přísné nakládání a neukožená ctižádost.

Spolupůsobení všech vlivů jak zevních, tak vlivů vyplývajících z tělesné a duševní konstituce sebevrahovy, má za následek, že svobodná vůle sebevrahova je do jisté míry omezena; u sebevrahů, trpících zřejmou duševní nemocí, je porušeno vědomí v různém stupni. Ale i sebevrahové, kteří mají jasné vědomí a chápají dosah svého činu, jednají zhusta pod vlivem neodolatelného nutkání. Byly proneseny názory, že každý sebevrah je duševně nemocen (Morselli), názory to, které ovšem nedošly všeobecného uznání.

Také se stanoviska filosofického determinismu a na základě statistických badání popírali filosofové a sociologové spolupůsobení svobodné vůle při sebevraždě. Tyto názory odmítá Masaryk.

Ačkoli statistiky jeví zdánlivě jakousi zákonitost, t. j. odvislost počtu sebevražd od různých podmínek jako věku, pohlaví, povolání, národnosti, roční a denní doby, přece není těžko nahlédnouti, že nelze tu mluvíti o zákonech, že pravidelnost, s jakou se sebevraždy vyskytují, není založena hluboce v člověku, a že nemá onoho významu, jako skutečné zákony přírodní (fysikální, chemické, biologické). Pravidla, jimiž se řídí sebevražednost, jsou výsledkem rozmanitých činitelů. Stačí, aby nastala jakási změna v zevních vlivech, a dosavadní pravidlo je zvráceno. Deterministický názor na sebevraždu jest pouhá theoretická koncepce, která stojí a padá s filosofickým determinismem vůbec.

Strahan (cit. podle Netušila) třídí sebevraždy na:

1. racionální, t. j. takové, jež se provádějí proto, že jimi lze uniknouti něčemu horšímu nežli je smrt;

2. iracionální, jež se provádějí zdánlivě bez příčiny. Podle Strahana tvoří sebevraždy iracionální 90% všech sebevražd. Podle podrobných hlášení o sebevraždách, jež docházejí do ministerstva národní obrany, činí v našem vojsku iracionální sebevraždy nejméně 95%, počítáme-li sebevraždy z pohnutek zřejmě malicherných k iracionálním.

Irracionální sebevraždy ve smyslu Strahanově mají zřejmě znak duševní poruchy. Duševní nemoc je vůbec nejdůležitější z příčin sebevraždy. Může běžeti o zřejmou duševní nemoc, kterou lze klinicky dokázati; taková se udává v 24–30% sebevražd.

Gaupp (cit. podle Brosche) vyšetřoval na mnichovské psychiatrické klinice 124 osoby dodané pro pokus sebevraždy a našel mezi nimi jen jednu osobu bez duševní nemoci. Stelzner (podle Brosche) našel v berlínské nemocnici Charité mezi dvěma sty osob, které se pokusily o sebevraždu, jen 31 případů bez dokazatelné duševní poruchy. Naproti tomu Kraepelin shledal jen u 30% zachráněných sebevrahů duševní nemoc klinicky vyznačenou. Vedle těchto výslovně duševně nemocných sebevrahů vyskytují se takoví, kteří jsou stíženi latentní, nenápadnou duševní nemocí. Bývají to mírně stupně t. zv. cirkulárního šílenství, kdy střídavě s obdobím nemotivované veselosti a zvýšeného sebevědomí dostávají se duševní depresse; v tomto depressivním období malý náraz zvrátí porušenou již duševní rovnováhu. Množství typů, které nelze čítati mezi zřejmě duševně choré, které však psychiatrie označuje za duševně méněcenné, vyznačuje se chorobnou dráždivostí, t. j. tím, že reaguje na malichernou příčinu dalekosáhlým činem. Do duševní pathologie spadá též zjev při sebevraždě často pozorovaný, totiž napodobení, které vede někdy až ke vzniku sebevražedných epidemií. Známý jsou takové epidemie sebevražd jmenovitě u školáků; patrně mladý věk jeví zvláštní náklonnost

k napodobení (sem asi patří též tři případy sebevražd vyskytnuvší se letos na jaře ve vojenské akademii v Hranicích). Napodobují se též typy sebevrahů z literatury (wertherismus). Předmětem napodobení bývá nejen čin sám, nýbrž i místo a způsob napodobení. Masaryk říká o významu napodobení: „Napodobení jako fyziologický princip je známo. Víme, že člověk počíná své konání napodobením, že napodobením silí svou vůli, a že, přihlížíme-li blíže k věci vlastně jen napodobuje.“

Význam duševních poruch pro vznik sebevraždy dokládá Morselli tím, že roční maximum a minimum sebevražd a přírůstků duševních nemocí spolu souhlasí.

Přesahovalo by meze tohoto článku zabývat se dále příčinami sebevražd. Dlužno však zdůraznit: aby k sebevraždě vůbec došlo, je nezbytnou podmínkou porucha pudu sebezachování, oné prvotní hybné síly, která ovládá život veškerého tvorstva, a která je též základem všeho lidského snažení. O významu pudu sebezachování píše Návrat: „Pud tento je nejmocnější instinkt, jímž člověk — jako vůbec každý žijící tvor — jest obdařen a jenž zdá se nejednou právě tím býti dražším, čím více jest ohrožen. Pudem tím vedeno je nemluvně, že sotva na svět přišlo, již shání se po potravě, po prsu mateřském, — jím puze opouští člověk v době nebezpečí vše, jen aby aspoň holý život zachoval, — jím lne k životu zločinec k doživotnímu žaláři odsouzený a nemající naděje na volnost, svobodu, anebo lepší časy, a rovněž tak i člověk nezhojitelně nemocný a v bolestech se svíjející. A tak možno říci, že veškeré konání lidské má zřejmou snahu zachovati a udržeti život, na němž člověk pravidelně s neuvěřitelnou houževnatostí lpí a hledí si jej prodloužiti. byt' i mu neposkytoval nic příjemného.“

Pohlavní pud je částí pudu sebezachování, proto je pochopitelné, že sexuální záležitosti hrají takovou úlohu mezi sebevražednými pohnutkami.

I pro racionální sebevraždy musíme uznati poruchu pudu sebezachování za nezbytnou podmínku. Jestliže bývalý milionář se zastřelil, místo aby se živil žebrotou, je to racionální sebevražda ve smyslu Strahanově. Jiný boháč, jenž přišel rovněž na mizinu, a který nad to trpí nezhojitelnou bolestivou nemocí, nebo oslepe, lpí na životě dále. Rozdíl mezi oběma je ten, že u tohoto je pud sebezachování neporušen, u onoho oslaben.

Jestliže považujeme poruchu pudu sebezachování za poruchu duševní, pak ovšem každý sebevrah je duševně nemocen; sebevražedný čin je pak prvním příznakem duševní nemoci posud utajené.

U vojska mimo všechny uvedené vnitřní i zevní příčiny uplatňují se i speciálně vojenské vlivy, t. j. takové, které jsou podmíněny zvláštnostmi vojenského poměru a vojenské služby. Jsou to: náhlá změna dosavadního způsobu života, přechod do jiného prostředí (z venkovského do městského, pobyt v cizím kraji, mezi obyvatelstvem cizího jazyka), nezvyklá tělesná námaha a v novější době, kdy technický člověk klade při výcviku větší požadavky na duševní činnost vojínovu, zajisté také námaha duševní.

Vlivy tyto snáší individuum, které si již z občanského poměru nepřineslo sklon k sebevraždě, velmi dobře; osoby, které jsou k sebevraždě disponovány, narazí snadno na překážky, zpravidla malicherné, které uvolní sebevražedný impuls.

Širší obecnostvo přeceňuje zhusta vliv vojenské kázně na sebevražednost ve vojsku. Že kázeň ta nemá rozhodujícího vlivu, můžeme viděti na přirovnání mezi armádou pruskou a rakousko-uherskou.

Žádný znalec poměrů nebude tvrditi, že v rakousko-uherské armádě byla kázeň přísnější než v pruské, a že se tu vyskytovalo více případů týrání vojinů než v armádě pruské. Naopak, pruský „Drill“ byl pro bývalou podunajskou monarchii nedostižitelným vzorem. A přece byla sebevražednost v rakousko-uherském vojsku jak absolutně, tak k poměru sebevražednosti občanského obyvatelstva více než dvojnásobná vůči sebevražednosti v armádě pruské.

Je tedy zjevné, že na výši sebevražednosti v rakousko-uherské armádě působily především vlivy jiné. Nechci upadnouti v podezření, že přikrašluji poměry ve vojsku bývalé monarchie, a cituji tedy českého psychiatra prof. Karla Kuffnera: „Možno-li věřiti statistice, připadá na naši armádu číslce nejvyšší. Ne snad proto, že by v Rakousku odvádělo se více disponovaných než jinde, že by tu byla služba nejvíce namahavá, ne že by zde bylo nejvíce surevých poddůstojníků, mužstvo zbytečně týrajících, ne že by hygienické poměry byly nepříznivější, nýbrž spíše snad proto, že v žádném druhém velestátě nevtěsnává se do jediné uniformy živlů tak různorodých, že v žádném evropském státě není telik různých národností, a tak velikých rozdílů i v poměrech klimatických a tellurických. Následkem přeložení posádky do končiny, jejíž obyvatelstvo liší se od vojína nejen jazykem, ale i způsobem života, snáze vzniká u nováčka nostalgie a obtížněji se snáší namahavé povinnosti.“

Kuffner připisuje tedy vlivu změněného prostředí rozhodný význam. Vliv tento jeví se též v nestejném rozdělení sebevražednosti na počátek vojenské služby a její pozdější období.

Na příklad na 100.000 mužů připadlo sebevražd: v pruské armádě (1904—1909) v 1. služ. roce 47, v druhém 20, v bavorské armádě (1904—1909) v 1. služ. roce 29, v druhém 22, v pruské armádě (1874 až 1909) v 1. půlletí 1. ročníku 59,1, v 2. půlletí 1. ročníku 40,8, ve francouzské armádě (1890—1909) v 1. služ. roce 23,7, ve vyšších ročnících 20.

Jako doklad tohoto vlivu uvádí Podhajský, že v rakousko-uherské armádě v letech 1875—1899 připadlo roční maximum sebevražednosti na listopad, kdežto v civilním obyvatelstvu připadá maximum na měsíce květen—červenec a minimum na zimní a podzimní měsíce.

Tento zjev nebyl pozorován v jiných armádách, nýbrž změny sebevražednosti během roku seuhlasí vesměs s pohybem sebevražednosti v občanském obyvatelstvu. Také v rakousko-uherské armádě v průměru let 1903—1907 měla roční křivka sebevražednosti dva vrcholy, jeden v lednu, druhý v květnu. V čsl. vojsku připadlo v r. 1921—1922 maximum sebevražd na jarní a letní měsíce (březen—červen); rozdělení všech 106 případů sebevražd bylo pak toto: říjen 8, listopad 9, prosinec 8, leden 8, únor 7, březen 13, duben 14, květen 10, červen 12, červenec 4, srpen 6, září 7. (Jsou to čísla absolutní; poměrná čísla byla by v podzimních měsících ještě nižší, jelikož počet živých byla v během vojenského roku klesá.) Odpovídá tedy roční křivka sebevražednosti v čsl. vojsku obvyklé křivce občanského obyvatelstva.

Sebevraždami ve vojsku se zabýval na základě pathologicko-anatomických studií podrobně Brosch. Jeho materiál obsahuje

327 vojenských sebevrahů, pitvaných ve Vidni. Jen v 39 případech (= 11.9%) nenalezl žádných chorobných změn. V 30.7% shledal onemocnění mozku a mozkových blan, a to v 8.2% sdružené s těžkými poruchami jiných orgánů (cirkulačních, zaživacích, dýchacích, močových a pohlavních), v 7.3% se značným vedlejší nálezem, v 7.3% s nepatrným vedlejší nálezem, a v 7.9% bez vedlejšího nálezu; v 6.7% těžké změny jiných orgánů bez onemocnění mozku, v 18.3% značné změny jiných orgánů, v 3.9% zpožděnou pubertu (pohlavní dospívání). Mezi pathologickými nálezy na krevním cévstvu zaujímá důležité místo hypoplasie aorty (nedostatečný vývoj hlavní tepny).

Brosch dovozuje, že všechny tyto chorobné změny, ať se týkají nervové soustavy nebo jiných orgánů, mají svůj vztah k duši nemocného a spolupůsobí při vytváření jeho duševní konstituce. Běží většinou o takové změny orgánů, které nelze za živa dokázat. Mnohé z těchto vad, jmenovitě nedostatečný vývoj orgánů (zvláště krevního cévstva), působí, že vojnín těžce snáší tělesnou námahu. Podle Brosche bylo 65.3% jeho pitevního materiálu stíženo vadami, které snižují fyzickou výkonnost. Brosch říká, že takoví vojíní „pociťují zhusta nakládání, odpovídající přesně předpisům, jako úmyslné přetěžování a týrání“. Jejich subjektivní přesvědčení, že se jim děje křivda, je jim pohnutkou k sebevraždě. Vojíní si stěžují svým známým a příbuzným na tuto domnělou křivdu a tak vznikají podle Brosche interpelace o sebevraždách vojínů pro týrání. Proto podle Brosche neměla by býti nikdy opomínuta pitva vojenských sebevrahů, jelikož jí mohou býti domnělí vinníci rehabilitováni před veřejností.

Broschovy nálezy nebyly posud s jiné strany potvrzeny, ani odmítnuty. V podrobných hlášeních o sebevraždách, která mi byla k dispozici, nelze pro Broschovu teorii naléztí dokladů; hlášení tato obsahují protokolární výpovědi druhů sebevrahových, nebo zanechané dopisy. Nikde nenalézáme zmínek, že by si byl sebevrah stěžoval na přílišnou tělesnou námahu nebo dokonce na týrání, na nejvýše, že se vyjádřil, „že se mu vojna nelíbí“.

*

Zbývá ještě zmíniti se o zjevu, který se pozoruje ve všech armádách. U vojenských osob z povolání je sebevražednost vždy větší než u osob preseněně sloužících. Také u nás připadá na 100.000 mužů 65.9, na 100.000 gažistů 94.5 sebevražd; je tudíž u gažistů sebevražednost skoro o $\frac{1}{3}$ větší.

Příčina může býti v tom, že i v obyvatelstvu vůbec sebevražednosti s věkem přibývá. Je ovšem i dosti příčin ve vojenských poměrech. Především zmíněná odpovědnost, která na vojenské osobě z povolání spočívá; v naší armádě je to ručení v ohledu materiálním, jaké neexistuje v jiných oborech státní služby. K tomu přistupuje okolnost, že smysl pro čest je ve všech armádách velmi pěstěn, ba v armádách feudálního rázu uměle zveličován; pro důstojníka bývá závazným representativní vystupování, na které jeho služební duchod nestačí. Dále bývá obviňován alkoholismus a rozmařilý život jako příčina vysoké sebevražednosti vojenských osob z povolání.

IV. Doslav.

V předešlé kapitole bylo ukázáno, že sebevražda je výsledek složitého biologického pochodu; motiv sebevraždy je jen poslední zá-

važí, jež přesune jazýček na váze, událost ve většině případů sama o sobě malicherná. Proto je nutno vystoupiti se vším důrazem proti mínění, které se tak často v konkrétních případech vyskytuje, že sebevraždou musí být někdo z okolí sebevrahova vinen. Útoky na naše vojsko z tohoto důvodu, bohudík, nejsou tak časté jako byly v Rakousko-Uhersku. Nutno však i u nás vzíti v ochranu důstojníka i poddůstojníka konajícího svou povinnost vůči lehkováznému úsudku. Každý představený je vždy v nebezpečí, že narazí na kandidáta sebevraždy, a že předepsaným služebním výkonem zavdává podnět k vybavení sebevražedného impulsu. Chtěli-li bychom se takovým konfliktům vyhnouti, znamenalo by to zrušiti instituce, bez nichž není armáda myslitelná.

Z přehledu sebevražednosti v různých armádách na počátku tohoto pojednání je patrné, že od počátku osmdesátých let předešlého století sebevražd ubývalo ve vojsku všech důležitějších států; není pochyby, že tento úbytek lze z největší části přičísti povlečnému odstranění onoho systému, který kázeň ztotožňoval se sekaturou a týráním, který vytvořil bezdnou propast mezi důstojníkem a poddůstojníkem z povolání a na druhé straně učinil tohoto neobmezeným tyranem mužstva. Tento systém je u nás důkladně odstraněn; avšak pokud budou existovati armády, bude třeba klásti zvýšené požadavky na tělesnou výkonnost a bude nutná kázeň. Zmíněné klesání sebevražednosti má asi ještě jinou příčinu, totiž tu, že změna prostředí, již prodělává nováček nastoupením služby, je šířením se civilisace čím dále tím méně intenzivní.

Naskytá se přirozeně otázka, zda je možno sebevraždu zameziti. Odpověď bude velmi skeptická. Úplně odstraniti sebevraždu nelze, podstatně snížit sebevražednost bylo by možno jen úplnou přeměnou současné kultury a nynějších hospodářských poměrů. Částečný výsledek by mohl mít úspěšný boj proti alkoholismu. Také eugenické snahy mohly by mít vliv na snížení sebevražednosti tím, že by snížily duševní nemocnost vůbec. Boj proti sebevraždě je tedy úkolem eugeniky a duševní hygieny vůbec; jaký praktický výsledek lze si tu slibovati, není ovšem známo.

Brosch se domnívá, že zdokonalením lékařských vyšetřovacích method a důkladnějším vyšetřováním branců bude lze mnohá chorobná individua z vojenské služby vyloučiti a tím sebevražednost ve vojsku snížit. Běželo by tu jmenovitě o zjištění hypoplasié cévstva pomocí Roentgenových paprsků a o včasnou diagnosu tuberkulosity. Myslím, že zlepšení lékařské techniky vykonalo již svůj vliv na snížení sebevražednosti, snad je ještě další pokrok možný.

«Kandidát sebevraždy» který jednou obeplul nebezpečné úskalí, zůstane dále méněcenným člověkem a ztroskotá při nejbližší příležitosti; náhodou může též dosáti vysokého věku a zemřítí smrtí přirozenou. Může též zploditi potomstvo, pravděpodobně rovněž méněcenné lidi. S tohoto stanoviska nemá lidstvo zájmu na tom, aby duševně méněcenná individua žila a se rozmnožovala. Sebevražda jest eliminativní zjev přirozeného výběru ve smyslu Darwinovy theorie (Morselli), je samočisticím prostředkem rasy. (Co je degenerováno, musí vyhnouti.)